

## POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M.B. i K.B.  
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń [...] S.A. w W.  
o zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 25 września 2019 r.,  
skargi powódki K.B.  
o stwierdzenie niezgodności z prawem  
prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 3 lutego 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

**odrzuca skargę i nie obciąża powódki obowiązkiem zwrotu  
pozwanemu kosztów postępowania ze skargi o stwierdzenie  
niezgodności prawomocnego wyroku z prawem.**

## UZASADNIENIE

Powódka K.B. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 3 lutego 2016 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 czerwca 2015 r. w punkcie V w ten sposób, że zasądzoną tamże na rzecz powódki kwotę 60 000 zł Sąd obniżył do kwoty 10 000 zł, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Sąd

drugiej instancji oddalił w pozostałej części apelację pozwanego Towarzystwa Ubezpieczeń [...] S.A. w W.. Obniżenie objęło odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki, spowodowane śmiercią w wypadku komunikacyjnym jej ojca. Pozwany ponosi wobec powódki odpowiedzialność jako ubezpieczyciel sprawcy wypadku w zakresie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody spowodowane ruchem tych pojazdów.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego skarżąca skierowała przeciwko zawartemu w punkcie 1, wyroku Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięciu o zmniejszeniu zasądzonego na jej rzecz w pierwszej instancji odszkodowania o 50 000 zł, zaznaczając jednak w uzasadnieniu, że kwestionuje zmianę wyroku w zakresie kwoty 5000 zł. Skargę oparła na podstawie naruszenia przepisu postępowania - art. 378 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic apelacji i obniżenie zasądzonej kwoty o 5 000 zł więcej, niż domagał się tego pozwany w apelacji.

Skarżąca wskazała, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z art. 378 § 1 k.p.c. i żądała stwierdzenia tej niezgodności przez Sąd Najwyższy.

Wyrządzoną jej szkodę określiła na kwotę 5 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 sierpnia 2010 r. i sprecyzowała, że szkoda powstała w chwili wydania wyroku przez Sąd drugiej instancji.

Wyjaśniła też, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, skarga kasacyjna nie przysługiwała z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia, nie było podstaw do żądania wznowienia postępowania, ani też do zastosowania innych środków prawnych, w tym powództwa opozycyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jest szczególnym, nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia oczywiście niezgodnych z prawem prawomocnych orzeczeń, pozwalającym stronie poszkodowanej wydaniem takiego orzeczenia na uzyskanie prejudykatu

stwierdzającego jego wadliwość i otwierającego jej drogę do dochodzenia odszkodowania od Skarbu Państwa.

Skarga powódki wypełnia wymagania przewidziane w art. 424<sup>5</sup> § 1 k.p.c., zawiera bowiem wszystkie konieczne elementy konstrukcyjne wraz z należyтым uzasadnieniem; w szczególności omawia wszystkie dostępne powódce w chwili jej złożenia prawne możliwości naprawienia zaskarżonego orzeczenia (art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 5 k.p.c.). Wśród środków tych nie ma skargi nadzwyczajnej, co jest oczywiste, skoro wówczas środek ten jeszcze nie istniał.

Nie oznacza to jednak, że wprowadzenie skargi nadzwyczajnej pozostaje bez znaczenia przy ocenie dopuszczalności niniejszej skargi. Konieczność odniesienia się do tego środka prawnego powoduje ustanowienie w art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c., jako przesłanki dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, wymagania, by zmiana lub uchylene tego orzeczenia w drodze zastosowania dostępnych skarżącemu środków prawnych nie było możliwe w przeszłości ani obecnie. Oznacza to konieczność oceny nie tylko stanu prawnego z chwili składania skargi, ale także rozważenia znaczenia ewentualnych później ustanowionych instrumentów pozwalających na skasowanie lub zmianę kwestionowanego rozstrzygnięcia. Jest to wymaganie narzucone charakterem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skarga o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem z założenia nie prowadzi do podważenia mocy wiążącej zaskarżonego orzeczenia, ani do ingerencji w jego treść, lecz ma na celu jedynie kontrolę tego orzeczenia w celu ustalenia, czy jest ono dotknięte takimi poważnymi wadami, które uzasadniają odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa, przewidzianą w art. 77 ust. 1 Konstytucji i art. 417<sup>1</sup> § 2 k.c. Tego rodzaju odpowiedzialność uzasadniona jest dopiero wtedy, kiedy poszkodowany nie ma już żadnej prawnej drogi do podważenia wadliwego orzeczenia, a więc poniesiona przez niego szkoda spowodowana wydaniem oczywiście błędnego orzeczenia stała się nieodwracalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, niepubl.).

Ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst Dz. U. z 2019 r., poz. 825, dalej jako: „u.SN”) do polskiego systemu prawnego wprowadzona została skarga nadzwyczajna, będąca nowym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o szerokim zakresie działania. Skarga ta umożliwia podniesienie zarzutów naruszenia zasad, wolności i praw określonych w Konstytucji oraz rażącego naruszenie prawa przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 89 § 1 u.SN). Termin do jej wniesienia wynosi pięć lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 u.SN), jednak w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym może służyć także podważaniu prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych znacznie wcześniej, tj. po dniu 17 października 1997 r. (art. 115 § 1 u.SN). Skuteczne wniesienie skargi co do zasady umożliwia uchylenie lub zmianę zaskarżonego prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego, kończącego postępowanie w sprawie (art. 91 § 2 u.SN), a jedynie w określonych wypadkach - ogranicza jej oddziaływanie do stwierdzenia, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa (art. 89 § 4 i art. 115 § 2 u.SN).

Sposób ukształtowania skargi nadzwyczajnej, a w szczególności objęcie nią orzeczeń wydanych nawet ponad dwadzieścia lat wstecz, powoduje konieczność uwzględnienia tego środka przy dokonywaniu oceny ostateczności prawomocnego orzeczenia zaskarżonego skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skoro skarga nadzwyczajna może doprowadzić do zmiany lub uchylenia wadliwego orzeczenia, to skorzystanie z niej musi wyprzedzać dochodzenie ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Wprawdzie strona nie może skargi tej wnieść samodzielnie, lecz musi zwrócić się któregoś z uprawnionych podmiotów wskazanych w art. 89 § 2 i art. 115 § 1a u.SN, bez gwarancji, że skarga w jej sprawie zostanie wniesiona, jednak wykorzystanie tej pośredniej drogi także stanowi wykonanie wynikającego z art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c. obowiązku wykorzystania wszelkich dostępnych środków dających szansę wzruszenia prawomocnego orzeczenia. Dopiero odmowa wniesienia skargi przez podmiot do tego uprawniony pozwala na stwierdzenie, że także ten środek podważenia prawomocnego orzeczenia został wyczerpany i - w razie wykorzystania także wszelkich innych

możliwości prawnych - otwiera drogę do żądania stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, i z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ.).

O subsydiarnym charakterze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w stosunku do skargi nadzwyczajnej przesądza także to, że skarga nadzwyczajna w wypadkach przewidzianych w art. 89 § 4 i art. 115 § 2 u.SN może doprowadzić do tych samych skutków, co skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, gdyż otwiera drogę do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, przy zachowaniu kwestionowanego orzeczenia w obrocie prawnym, stanowiąc jedno z postępowań, o których mowa w art. 417<sup>1</sup> § 2 zdanie pierwsze k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, niepubl.).

Wprawdzie skarga nadzwyczajna jest niedopuszczalna, gdy orzeczenie, przeciwko któremu ma być skierowana, może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 *in fine* u.SN), jednak nie można do nich zaliczyć skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skoro z założenia celem i skutkiem wniesienia tej skargi nie może być ingerencja w trwałość i treść zaskarżonego nią orzeczenia (z tego powodu wyrażane są wątpliwości, czy skarga ta powinna być zaliczana do środków zaskarżenia - por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2018 r., I CNP 43/17, niepubl.).

Następcza niedopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, spowodowana powstaniem w toku postępowania wywołanego jej wniesieniem nowej możliwości zmiany lub uchylecia zaskarżonego wyroku wskutek wprowadzenia dodatkowego środka prawnego, powoduje konieczność odrzucenia skargi na podstawie art. 424<sup>8</sup> § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 15/18 i z dnia 28 lutego 2019 r., V CNP 53/17, niepubl.).

Wnioskodawca złożył skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego przed wejściem w życie ustawy

o Sądzie Najwyższym. W piśmie uzupełniającym skargę, datowanym na dzień 11 stycznia 2019 r. skarżący podniósł także wątpliwości natury konstytucyjnej, dotyczące skargi. Zwrócić jednak należy uwagę, że wątpliwości te odnosiły się do konkurencyjności skargi nadzwyczajnej względem skargi do Trybunału Konstytucyjnego i zagrożenia stabilności prawomocnych orzeczeń wydanych w dalekiej wstecznej perspektywie. Jeśli chodzi o orzeczenie zakwestionowane przez skarżącego - te zagrożenia nie występują. Poziom prawdopodobieństwa, że wystąpienie o wniesienie skargi doprowadzi do jej wniesienia nie jest natomiast czynnikiem, który może być rozważany podczas oceny, czy zostały wykorzystane wszystkie środki doprowadzenia orzeczenia do kształtu, który skarżący uważa za prawidłowy.

Oznacza to, że wniesiona przez wnioskodawcę skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stała się z dniem 3 kwietnia 2018 r. niedopuszczalna i jako taka podlega odrzuceniu (art. 424<sup>8</sup> § 2 k.p.c.).

Orzeczenie o kosztach postępowania wywołanego skargą nastąpiło na podstawie art. 424<sup>12</sup> w zw. z art. 398<sup>21</sup>, art. 391 § 1 i art. 102 k.p.c. Nadzwyczajną okolicznością, która spowodowała odstąpienie od obciążenia powódki kosztami, było powstanie nowego środka zaskarżenia, czego powódka nie mogła przewidzieć wnosząc skargę.

as

jw